

Учебна програма по български език за X клас – първо равнище

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквам резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
Ядро 1: Социокултурна компетентност	<p>Стандарт 1: Използва уместно в ролята си на говорещ различни езикови регистри, характерни за социокултурните сфери.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Разбира ролята на художествената литература за европейската културна идентичност.</li> <li>Познава спецификата на четенето и интерпретирането на художествените творби като комуникация (като комуникативен акт).</li> <li>Служи си с текстове, тематично ориентирани към европейското културно и литературно развитие.</li> <li>Обвързва знанията си за поетиката на</li> </ul>	<p>Учениците трябва да усвоят:</p> <p>Тема 1: Сфера на научното общуване.</p> <p>Функции на текста в научното общуване:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>специфични характеристики на научното общуване;</li> <li>функции на текста съобразно с целта на общуване – текст с цел информиране и аргументативен текст от статий тип;</li> <li>разсъждението, описанието и повествованието в текст по научен проблем с оглед на спецификата на съответните науки и на комуникативните цели.</li> </ul> <p>Тема 2: Общуване в сферата на изкуствата. Творбите на художествената литература:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>специфичното в отношението автор–творба–читател в комуникативния акт;</li> <li>съобразяване със социокултурния контекст на възникване на творбата и социокултурния контекст в момента на нейното четене.</li> </ul> <p>Тема 3: Функции на научния текст и на художествения текст:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>специфика на познанието за света в</li> </ul>	<p>комуникативен акт</p> <p>отношението: автор–творба–читател</p> <p>четенето на художествената творба като комуникативен акт</p>	<p>На учениците трябва да се даде възможност:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>да участват в литературни прояви (срещи, конкурси и др.) в страната и извън страната;</li> <li>да се запознаят с образци на европейската литературна класика;</li> <li>да ползват различни източници на информация за европейското културно развитие;</li> </ul>	<p>Знанията и уменията по български език, свързани с научния текст, способстват възприемането на урочните текстове по останалите учебни дисциплини.</p> <p>Знанията и уменията по български език, свързани със сферата на изкуствата, са основни за осмислянето на художествената комуникация като</p>

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	различните европейски литературни школи с характерното за тях езиково изграждане на творбите.	научния и в художествения текст; <ul style="list-style-type: none"> <li>• специфика на въздействието на научите и на художествените текстове върху интелекта, емоциите, въображението и нравствеността на адресата.</li> </ul> Тема 4: Повествованието, описанието и разсъждението в научните и в художествените текстове. <ul style="list-style-type: none"> <li>• повествованието, описанието и повествованието в научния текст с оглед на спецификата на различните науки;</li> <li>• повествованието, описанието и разсъждението в художествения текст.</li> </ul> Тема 5: Литературнокритическият текст – посредник между читател и творба			предмет на обучението по литература и на учебните дисциплини по другите изкуства.
Ядро 2: Езикова компетентност	Стандарт 1: Отчита задължителността и възможностите за избор по отношение на употребата на езикови средства. <ul style="list-style-type: none"> <li>• Свързва проблема за задължителността и свободата в употребите на езиковите средства със специфичните</li> </ul>	Тема 1: Задължителност и избор на езикови средства в научен текст <ul style="list-style-type: none"> <li>• понятийният апарат в съответната наука като инструментариум в научна статия;</li> <li>• употреба на термините в съответствие с родово-видовите отношения между понятията, които те означават (хипоними и хипероними).</li> </ul> Тема 2: Термини за базисни понятия от хуманитарните науки, описващи	международна културна лексика  хипоними и хипероними	<ul style="list-style-type: none"> <li>• да ползват специализирани тематични речници, свързани с хуманитаристиката;</li> </ul>	Знанията и уменията по български език, свързани с термините за базисни понятия от хуманитарните науки, обслужват всички предмети от хуманитарния цикъл.

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>функции на научния и на художествения текст.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Служи си непротиворечиво с езиковедска и литературоведска терминология.</li> </ul>	<p>културното и литературното развитие.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• умения за адекватно използване на термините за базисни понятия при характеризирането на различните епохи.</li> </ul> <p>Тема 3: Задължителност и избор на езикови средства в художествения текст Тема 4: Задължителност и избор на езикови средства в литературнокритически текстове</p>			
<p>Ядро 3:</p> <p>Социокултурна и езикова компетентност в устното общуване</p>	<p>Стандарт 1: Изгражда цялостно изказване, като се придържа към темата</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Умее да изгради смислово и структурно-композиционно оформено изказване по литературен проблем.</li> </ul> <p>Стандарт 2: Участва в дискусия или дебат – самостоятелно или в екип, като проявява толерантност към другите участници.</p> <p>Стандарт 5: Спазва нормите на книжовния</p>	<p>Тема 1: Публично изказване по литературен проблем:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• умение за формулиране на тема;</li> <li>• умение за привличане на илюстративен материал по темата;</li> <li>• умения за композиране на текст с цел информиране.</li> </ul> <p>Тема 2: Публично изказване по научен проблем:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• умение за поставяне на темата и придържане към темата;</li> <li>• умение за формулиране на становище;</li> <li>• умение за привличане и подреждане на аргументите;</li> <li>• умение за композиране на изказването.</li> </ul> <p>Тема 3: Участие в дебати</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• умение за придържане към темата;</li> </ul>		<ul style="list-style-type: none"> <li>• да участват в организирани от тях публични изяви с изказвания с цел информиране;</li> </ul>	<p>Знанията и уменията по български език, насочени към публичните изяви на учениците, обслужват работата по всички учебни дисциплини от хуманитарния цикъл.</p>

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	изговор при свои публични изказвания. • Използва интонацията, логическото ударение, паузите, жеста, мимиката и позата с реторична цел.	• умение за формулиране на тези и антитези; • умение за подбор на аргументи и контрааргументи; • умения за резюмиране на вече казаното в хода на дебатите. • Тема 4: "Езикът" на тялото в реториката	дебати  теза – антитеза аргумент – контрааргумент	• да организират дебати и да участват в тях;	
Ядро 4: Социокултурна и езикова компетентност в писменото общуване	Стандарт 1: Използва различни информационни източници. Стандарт 2: Създава собствени текстове. • Създава собствен аргументативен текст в жанра на статията и есето. • Прилага разсъждението, описанието и повествованието с оглед на комуникативната задача. • Спазва правописните и пунктуационните норми; оформя графично текстовете си.	Тема 1: Извличане на съществена информация от текстове: • умение да прави тематично смислово членене на текст; • умение да конспектира. Тема 2: Езикови средства за изграждане на аргументативна верига.	аргументативна верига	• да участват в литературни прояви със свои текстове (интерпретативни или творчески); • да участват в конкурси, олимпиади, радио- и телевизионни предавания със свои разработки.	Знанията и уменията по български език обслужват работата по литература, философия и в областта на гражданското образование при създаване на аргументативни текстове.

Учебна програма по български език за X клас – второ равнище

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
Ядро 1: Социокултурни компетентности	Стандарт 2: Ориентира се в съдържанието на юридически текстове, справочници, правилници. • Може да намира информация, свързана с историята на европейската култура, от справочници – енциклопедични и тематично ориентирани.	Учениците трябва да усвоят: Тема 1: Идеята за българския език през Възраждането: • знания за връзката език – етнос – нация; • знания за първите научни произведения през Възраждането, описващи системата на българския език. Тема 2: Отношението към езика в развитието на европейската култура: поглед към езиковите употреби в текстовете на ренесансовата, класицистичната, просвещенската, романтическата, реалистичната литература.	тематика	На учениците трябва да се даде възможност: • Да наблюдават и коментират различия в езиковите употреби в текстове, представителни за съответните епохи в съпоставителен план; • Да получат визуална представа за книги, учебници, вестници и списания на Българското възраждане чрез посещения в библиотеки, музеи и/или чрез запознаване с фототипните им издания.	Знанията и уменията, придобити в обучението по български език, подпомагат обучението по литература и обучението по философия, както и по интердисциплинарния блок Гражданско образование.
Ядро 2: Езикови компетентности	Стандарт 4: Има основни знания за мястото на българския език в индоевропейското езиково семейство. • Разпознава лексиката с общ произход в езиците от индоевропейското езиково семейство (в български език и в изучавания чужд език). • Може да открие близост и различие между български език и изучавания чужд език.	Учениците трябва да усвоят. Тема 1: Българският език в индоевропейското езиково семейство: • знания за аналитизма и синтетизма в езика; • знания за специфичното място на българския език сред славянските езици и сред съвременните западноевропейски езици. Тема 2: Ролята на българския език и на българската книжовност през Средновековието на Балканите и в Източна Европа: • Кирило-Методиевото дело и християнството в контекста на културното развитие на Европа.	езиково семейство индоевропейско езиково семейство аналитизъм синтетизъм на езика	На учениците трябва да се даде възможност: • да използват според потребностите си информационни текстове; • да ползват специализирани двуезични речници; • да коментират различни преводи на една и съща творба от европейската класика.	Знанията и уменията, придобити в обучението по български език, се обвързват със знанията по българска история и история на европейската култура, по философия и с уменията по съответния чужд език, който ученикът изучава.

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>Стандарт 1: Може да направи превод от чужд език, като се съобразява със съчетаемостта на думите в двата езика.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Прави опити за превод на кратка художествена творба или на откъс от художествена творба от съвременната литература на изучавания чужд език.</li> </ul>	<p>Тема 3: Задължителност и свобода в езиковите употреби при превод:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• умения за превод на кратък художествен текст от съвременната проза на съответния изучаван от ученика чужд език;</li> <li>• превод на идиоматични изрази и фразеологични словосъчетания.</li> </ul>			
<p>Ядро 3: Социокултурна и езикова компетентност в устното общуване</p>	<p>Стандарт 1: Избира различни реторични стратегии на общуване с оглед на цели, аудитория и тип комуникативна ситуация</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Познава някои реторични похвати за убеждаване с оглед на различни типове комуникативни ситуации и избира своя стратегия с оглед на конкретна комуникативна ситуация.</li> </ul>	<p>Учениците трябва да усвоят: Тема 1: Реториката като практика на убеждаването:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• знания и умения за прилагането на някои аргументативни техники;</li> <li>• знания и умения, свързани с произнасянето на тържествено слово (реч) с оглед на интонацията и нейните компоненти: темп, ритъм, мелодика, пауза, логическо ударение.</li> </ul>	<p>тържествено слово темп, ритъм, мелодика</p>	<p>На учениците трябва да се даде възможност:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• да прилагат знанията и уменията си по реторика в свои публични изяви;</li> <li>• според интересите си да се запознаят с някои класически образци на реторическото майсторство.</li> </ul>	<p>Знанията и уменията по български език позволяват да се усъвършенстват уменията за публична изява, свързани с учебни дисциплини от хуманитарния цикъл и преди всичко с философията и гражданското образование.</p>

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
<p>Ядро 4:</p> <p>Социокултурна и езикова компетентност в писменото общуване</p>	<p>Стандарт 1:</p> <p>Практически владее някои литературнокритически жанрове (Виж ДООИ за учебно съдържание по литература).</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Събира, анализира и съпоставя литературна информация от различни източници.</li> </ul>	<p>Учениците трябва да усвоят:</p> <p>Тема 1: Основни източници на информация за литературата и за езика:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>умения да ползват традиционни източници на информация: списания, сборници, речници, енциклопедии, предговори и бележки към книги, литературнокритически монографии;</li> <li>умения да ползват модерни източници на информация, различните видове информационни бази данни и информация от електронни средства за информация;</li> <li>умения да намират информация чрез азбучни и тематични показалеци към използваните информационни източници.</li> </ul> <p>Тема 2: Принципи за организиране на извлечената от различни информационни източници информация:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>умения за подчиняване на информацията на комуникативната задача и на темата на текста, в който ще бъде използвана;</li> <li>умения за водене на записки, конспект, картотека;</li> <li>умения за организация на информацията по тематичен принцип, по библиографски принцип и според хода на изложението, за което ще се използва;</li> <li>умения за нормативно оформяне на бележки към текста, представящи информация за ползваните източници.</li> </ul>	<p>база данни</p> <p>азбучен показалец</p> <p>тематичен показалец</p> <p>тематичен принцип</p> <p>библиографски принцип</p>	<p>На учениците трябва да се даде възможност:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>да се запознаят с различни видове информационни източници и с принципите на тяхното използване;</li> <li>да събират информация в съответствие с целите на своята работа;</li> <li>да водят записки, конспекти и картотеки;</li> <li>да организират събраната информация в продуциране на собствен текст.</li> </ul>	<p>Уменията за събиране и систематизиране на информация обслужват работата го всички учебни дисциплини.</p>